

1989: l'any dels prodigis

Quan encara no havia arribat, molta gent esperava ja el 1989 com un any especial: havia de ser l'any especial: havia de ser l'any del 200 aniversari de la Revolució Francesa, i ja estaven preparats els documentals, els reportatges i les festes del cas. Altra gent, la major part, no n'esperava res d'especial, de 1989. Ara que l'any s'acaba, l'única cosa certa és que d'anys com aquest se'n veuen pocs cada segle. Una gran part del món entra en 1990 d'una manera que al finals de 1988 era imprevisible o impensable, i difícilment un altre any marcarà tan radicalment un canvi, si no d'època, almenys d'etapa històrica.

Aquest any que passarà a tots els llibres d'història va començar, de fet, el 15 de febrer: aquell dia, un home sol, en uniforme de combat, travessava a peu el pont entre les riberes afganesa i soviètica de l'Amur-Daria, amb un ram de flors en les mans. Era el general Boris Gromov, cap de les forces d'un exèrcit que per primera vegada es retirava, no exactament vencedor, d'un territori ocupat. A l'altra banda l'esperava el seu fill, de catorze anys, i la imatge va fer la volta al món. Una certa època d'imperis militars començava a deixar d'existir. La intervenció de les tropes americanes a Panamà, amb la qual es tanca de moment l'any, resulta per tant doblement impresentable, deixant de banda explicacions i diferències: és injustificable com a tal, i és ja anacrònica, un fet d'una altra època.

Pels mateixos dies de febrer, a Varsòvia es reunia la «taula rodona» que va obrir el camí al pluralisme sindical, a les eleccions quasi-lliures i a un govern presidit per un primer ministre no comunista. I pels mateixos dies també a Hongria el comitè central del partit comunista acceptava el principi de la transició al multipartidisme, els lituans proclamaven el principi d'autodeterminació, i l'escriptor

txec Vaclav Havel era condemnat a nou mesos de presó: quan l'any acaba, el Partit Comunista d'Hongria ha deixat d'existir com a tal, els lituans caminen per la via d'una independència política de fet, i Vaclav Havel és l'home que assumeix la presidència de Txecoslovàquia.

Entremig, hi ha hagut dies d'esperança, de glòria i de dolor, acumulats, condensats una setmana darrere de l'altra. La primavera de Pequín i l'horrible estiu que l'ha seguida. Les primeres eleccions presidencials lliures en molts anys a Xile i al Brasil, i la primera transició d'un president civil a un altre a l'Argentina, en un continent on la tradició històrica de les dictadures militars sembla que per fi s'ha trencat definitivament. Hi ha hagut l'accés al poder, per primera vegada, d'una dona en un país islàmic com el Pakistan. Hi ha hagut moltes coses que no havien passat mai.

Però sobretot, hi ha hagut l'espectacle

magnífic dels pobles al carrer demanant, i aconseguint acceleradament, el final d'una dictadura rera l'altra. «A Polònia en deu mesos, a Alemanya de l'Est en deu setmanes, a Txecoslovàquia en deu dies», deien a Praga plens d'un legítim orgull. Això —fer caure per pura pressió i revolta popular règims que disposen de tots els recursos del poder i de la força— era una cosa que, almenys a Europa, semblava que havia passat a la història (a Portugal ho van fer els mateixos militars, i a Espanya no ho va fer ningú). L'any 1989 ha demostrat també que els pobles —tant i més que l'aparell de l'estat, els partits, les multinacionals o les burocràcies corruptes— poden encara ser protagonistes del seu destí. Per això la brutal repressió de Ceausescu contra el seu poble, com abans la de la cúpula de Pequín, és encara més un crim i un horror: és la garantia de la pròpia condemna, com acaba de succeir ara amb el seu afusellament.

Per primera vegada en molts anys, en aquest 1989 l'amenaça d'una guerra global sembla irreal i remota, els grans blocs militars —i les incalculables despeses d'armament— semblen obsolets i sense objecte, la divisió del món en Est i Oest sembla que s'ha trencat per la mateixa ratlla divisòria. Per fi, els *vertaders* problemes de la humanitat —la divisió entre rics i pobres, la misèria i l'excess de consum, la contaminació planetària i la destrucció de la natura...—podran passar al primer pla de l'atenció: tot torna a ser possible.

I acomiadem l'any també amb novetats domèstiques: els valencians estrenen ràdio i televisió (i repetint moltes), i el Parlament de Catalunya recordant, per primera vegada, que hi ha drets que són irrenunciables. Un any de grans prodigis, en efecte.

Esperem, ara, els que portarà el 1990.